

Birkagårdens 100 år gamla arbetssätt modernt

Ju mer Birkagårdens arbete växer i omfång, desto större är risken att det får "så fasta former, en så stark organisation, en så väl utbildad yttre apparat, att formerna, organisationen, apparaten på grund av sin storhet och fasthet och sitt sammanhang med annat stort och fast och välbyggt måste fortsätta att existera och konsumera arbetskraft och producera resultat att sätta i en redogörelse, även sedan till äventyrs anden längesedan är borta och ingen vision mer finnes att sträcka sig efter."

Dessa tänkvärda ord formulerades av **Natanael Beskow** och **Ebba Pauli** vilka grundade hemgården Birkagården 1912. Sveriges första settlement. etablerades i Birkastan som då i början av förra seklet var en fattig arbetarstadsdel i Stockholm. Det övergripande syftet var att bygga broar till människor i stadsdelen men också att Birkagården skulle vara en plats där människor från olika samhällsskikt kunde mötas som likar. Gemenskapen visade till behoven och verksamheten skulle växa organiskt utifrån människornas behov.

Dessa tankar är värda att begrunda i synnerhet om de sätts i relation till hur dagens samhälle organiserat insatserna för samhällets utsatta. Idag är arbetet organiserat efter problembilder vilket i sin tur bidragit till en hög grad av specialisering. Människors problem har styckats upp. På vägen har helhetssynen tappats bort.

Beroende på hur stora organisationerna är genererar de möten av olika slag som till exempel ärendedragningar. Människor med olika former av problem, oftast sammansatta, ska registreras och förvandlas till ärenden som ska föredras i olika fora där det beslutas om insatser som ekonomiskt bistånd, behandling i öppna eller slutna former, stödarrangemang och i yttersta

nödfall tvångsingripanden enligt LVU eller LVM. För att försvara organisationen mot människorna har det byggts upp en säkerhetsapparat med väktare, larmanordningar, separata mötesrum och så vidare.

Idag synes organisationerna snarare vara styrda av de interna verksamhetssystemen och dess behov än av de människor som de är till för.

Må vara att beskrivningen ter sig drastisk. Människorna som arbetar inom socialtjänsten och som möter samhällets utsatta gör sitt yttersta utifrån de förutsättningar som finns. Problemet är dock att deras handlingsutrymme är begränsat gentemot de människor de möter. De har också små möjligheter att påverka organiseringen. Det sociala arbetet och dess skilda verksamheter har också utvecklats mot att bli serviceorganisationer. Är det service och insatser människor behöver? Människor som formats av livsomständigheter och av förändringar i samhället. Människor som lever i utsatthet och många gånger i utanförskap.

Samhället som organisation har "stängt många dörrar" och det har blivit allt svårare för en del grupper i samhället att komma in i värmen. Många får stå och titta på och skaran växer för varje år.

Många forskare har genom åren problematiserat organiseringen av nutidens sociala arbete. Det som oftast saknats är beskrivningar av möjliga lösningar. Visionerna om vad ett socialt arbete kan och bör vara har också försvunnit. Man kan fundera över om det finns ett substantiellt innehåll i socialpolitiken som är översättbart mot samhällets mest utsatta. Givet att det ska finnas högtidliga mål i en socialpolitik men vilka är medlen, verktygen, för att nå målen?

Hemgården Birkagårdens ambition var vid starten 1912 att fungera som en plattform – ett sammanhang – som i bästa fall

kunde bidra till att människor kunde börja reflektera över sin situation och börja staka ut sin egen livskarta. Utöver att hemgårdarna generellt var meningsskapande sammanhang var styrkan även gemenskapen med andra människor. Inte heller bör verksamhetens ambition att minska klyftorna mellan människor underskattas.

De frågor som hemgårdarna i början av förra seklet arbetade med är lika aktuella idag. Dagligen nås vi av rapporter om att klyftorna vidgats och det råder stor ojämlikhet i det svenska samhället.

Idag debatteras livligt att "bygga broar", skapa mötesplatser för människor där man kan mötas som likar. Framtidens diskussionen om hur det skattefinansierade sociala arbetet ska organiseras bör inte utgå från hur dagens organisationer ser ut utan snarare från hur resurserna som redan finns kan användas men på ett mer konstruktivt sätt till gagn för människorna. Först då kan Socialtjänstlagen leva upp till de stolta ambitionerna i dess portalparagraf.

*Anders Arnsvik,
socioonom, master i socialt arbete, frilansskribent*